

Fra Byregionprogram til Gudbrandsdalspraksis – igangsetting av tiltak og etablering av Gudbrandsdalsting

Forslag til felles saksframlegg for kommunestyrene/fylkesutvalget

Vedlegg

1. Fra Byregionprogram til Gudbrandsdalspraksis - rapport fra Gudbrandsdalsmøtet 2017 i Lom
2. By og fjell – moderne bosetting som grunnlag for utvikling og verdiskaping – prosjektbeskrivelse, sist oppdatert 16. november 2017

Sammendrag

På grunnlag av resultatene fra Byregionprogrammet og arbeidet med strategier og tiltak på Gudbrandsdalsmøte 2017 i Lom 19. og 20. oktober, foreslås samarbeid om Gudbrandsdalspraksis. I første omgang tre tiltak under fire hovedoverskrifter. Det innebærer at kommunene og fylkeskommunen samarbeider om neste planstrategi, at det utredes alternativer for en felles kommunikasjonsplattform/innbyggerdialog for Lillehammer og Gudbrandsdalen og at kommunene oppretter egne råd for deltidsinnbyggerne. I videre arbeid skal det særlig fokuseres på satsinger der regionen har opplagte fortrinn og potensiale, så som forskning, formidling og utvikling av fjellssamfunn. Gudbrandsdalstinget foreslås etablert med to møteplasser, et årlig møte mellom ordførerne og et årlig møte mellom representanter fra formannskapene. For å opprettholde prosjektorganisasjonen og aktiviteten fram til rapport- og regnskapsfrist til departementet 30. september 2018, anmodes regionrådene om å øremerke midler til arbeidet også for 2018. Regionreformen vil kunne ha innvirkning på organisering og finansiering av samarbeidet på sikt.

Bakgrunn for saken

Lillehammer søkte på vegne av alle kommunene i Gudbrandsdalen, om deltagelse i det statlige Byregionprogrammet fase en. Samarbeid ble etablert, fase en gjennomført med en bred samfunnsanalyse som resultat: *Gode i hop – Samspill og samarbeid mellom Lillehammer og omland* (ØF-rapport 10/2014). Partene ble enige om å søke om videre deltagelse i fase to med prosjektet *By og fjell – moderne bosetting som grunnlag for utvikling og verdiskaping*. Felles saksframlegg om innhold, organisering og finansiering ble utformet og behandlet i kommunene, regionrådene og fylkeskommunen i perioden april-juni 2015. På bakgrunn av behandlingen hos partene ble det laget en prosjektbeskrivelse som utgangspunkt for aktiviteter og organisering. For mer informasjon henvises til prosjektbeskrivelse (vedlegg 2) og programmets nettsider:

<https://byregionlg.wordpress.com/>

Fakta

Siden høsten 2015 har det vært jobbet med delprosjekter og tiltak i Byregionprogrammets fase to, i samsvar med prosjektbeskrivelsen. Noe av arbeidet er dokumentert i ØF-rapport 02/2017 om Fritidsboliger og lokal verdiskaping, og i et notat om handlingsrom når det gjelder kultur, tjenester og lovverk. Det er avholdt egen innovasjonsskole med deltagelse fra samtlige kommuner,

fylkeskommune og fylkesmann. Gudbrandsdalsmøte høsten 2016 la grunnlaget for å stake ut kursen videre slik at prosjektorganisasjonen etterhvert kunne gi sine anbefalinger til Gudbrandsdalsmøtet 2017 i Lom 19. og 20. oktober. Resultatene framgår av rapporten (vedlegg 1) som også inneholder viljесerklæringen undertegnet av 12 ordførere og fylkesordførere.

Vurdering

Sakens vedlegg 1, sidene 15 til 25 gjengir vurderinger, problemstillinger og anbefalinger som følger av arbeidet i Byregionprogrammet. Dette ble det jobbet med på Gudbrandsdalsmøtet 2017. Ulike innspill og vurderinger framgår av det som ble presentert i plenum og gruppenotater. Som det framgår støtter disse i all hovedsak opp om forslagene. Det kom opp nye alternativer, for eksempel når det gjelder sammensetning av Gudbrandsdalstinget. Dette er det tatt hensyn til i saksframlegget.

Gudbrandsdalspraksis

I arbeidet med Byregionprogrammet har målet vært å utvikle Lillehammer og Gudbrandsdalen til en ledende bo- og fritidsregion med utgangspunkt i by og fjell og de muligheter som ligger i moderne bosetting. Dette er også hovedmålene i videre satsing i kjølvannet av programmet:

- Øke gleden og nytten ved å bo og virke i Lillehammer og Gudbrandsdalen
- Gjøre Gudbrandsdalen mer attraktiv for tilflytting både for heltids- og deltidsbosatte.

Dette innebærer å bygge ned skillene mellom ulike typer bosetting ifht medvirkning, offentlige tjenester, informasjon/kommunikasjon osv. Det forutsetter samarbeid og satsing på tvers av grenser – en felles Gudbrandsdalspraksis.

Gudbrandsdalspraksis blir en samlebetegnelse på tiltak og aktiviteter som partene vil samarbeide om. Gudbrandsdalspraksis vil omfatte tiltak og aktiviteter for moderne bosetting. Og med moderne bosetting menes at en positiv samfunnsutvikling fremmes ved mindre skiller mellom fastboende og deltidsinnbyggere (hytte-eiere, pendlere osv.). Gudbrandsdalspraksis skal også bidra til å fremme merkevaren Gudbrandsdalen og Lillehammer, og blir sånn sett også en viktig del av regionens profileringsarbeid. Lillehammer-navnet vil alltid følge med, fordi det i seg selv er en viktig merkevare og nyttig i profilering av hele regionen.

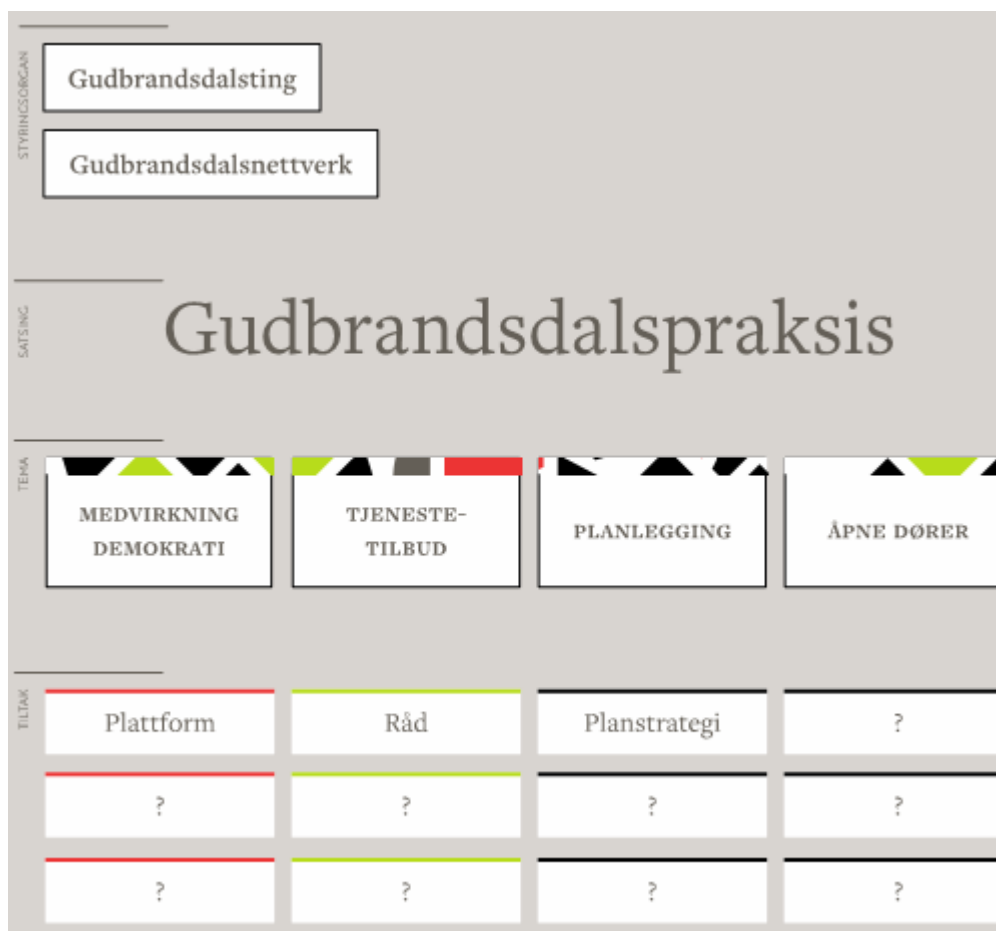
Arbeidet med Gudbrandsdalspraksis vil måtte skje på tvers av grenser, både politiske, administrative og faglige. Innovative arbeidsmetoder og nettverk vil være nødvendig i arbeidet. Etter anbefaling fra kommunenes rådmenn i møte 14.9.17, opprettes ikke et eget «nettverk for innovative kommuner», som prosjektbeskrivelsen legger opp til. I stedet etableres nettverk for tema og tiltak som igangsettes som en del av Gudbrandsdalspraksis, der det er formålstjenlig. *Gudbrandsdalsnettverk* benyttes som samlebetegnelse for slike nettverk/samarbeidsfora.

Så langt har Gudbrandsdalspraksis følgende fire hovedoverskrifter/tema (se vedlegg 1 for mer om innhold):

- Medvirkning – demokrati
- Tjenestetilbud
- Planlegging

- Åpne dører

Med disse temaene som overskrifter, skal partene samarbeide om ulike tiltak og satsinger. Skjematisk kan dette vises slik:

På bakgrunn av forslag og resultatene fra årets Gudbrandsdalsmøte, foreslås at følgende tre tiltak er starten på en Gudbrandsdalspraksis, som vil være i stadig utvikling:

Planstrategi

Planer og planlegging kan være effektive virkemidler for å samle aktører til forpliktende samarbeid. Det gjelder både formelle, lovpålagte prosesser og planlegging på tema/områder som er pekt på for samarbeid om moderne bosetting og Gudbrandsdalspraksis. I første omgang foreslås samarbeid om kommende planstrategier. Planstrategi er en viktig arena for å drøfte utviklingstrekk og vurdere planbehov i perioden, og kan gi effektive avklaringer knyttet til samarbeidet i Gudbrandsdalen generelt og moderne bosetting spesielt. Samarbeidet mellom kommunene og fylkeskommunen blir særdeles viktig i dette arbeidet.

I utgangspunktet foreslås at de kommunale planstrategiene inneholder en kommunal del og en regional del for hele Gudbrandsdalen. I tillegg vil det høyst sannsynlig være behov for en bolk om andre regionkonstellasjoner/interkommunalt samarbeid.

Kommunikasjonsplattform – innovasjonsprosjekt for innbyggerdialog

Etablere en kommunikasjonskanal særlig rettet mot fritidsinnbyggerne, men som også vil være til nytte for alle typer innbyggere som bor og virker i Lillehammer og Gudbrandsdalen. Den bør inneholde informasjon om relevante varer og tjenester, plan- og utviklingsarbeid, offentlige tjenester, lokalt organisasjons- og kulturliv osv. Det må være et mål å finne løsninger som bidrar til reell innbyggerdialog. I Midt-Gudbrandsdal er det utviklet en nettside med lokale tilbud ([www.mingudbrandsdal](http://www.mingudbrandsdal.no)) og det finnes også andre portalen og andre prosjekter under utvikling. Kanalen/plattformen må ta hensyn til både heltids- og deltidsbosetting, og gå på tvers av kommunegrensene når det gjelder tilbud og tjenester. Sosiale medier vil være viktige i arbeidet.

En slik satsing vil kreve innovative tilnærminger og løsninger. Tradisjonelle nettportaler er ikke lenger løsningen, det må jobbes fram hensiktsmessige alternativer for informasjon, kommunikasjon og dialog. En ser for seg et åpent innovasjonsprosjekt for innbyggerdialog for Lillehammer og Gudbrandsdalen. Her må det samarbeides med det som allerede finnes av regionale løsninger og andre prosjekter under utvikling. I første omgang kan det være hensiktsmessig å gjennomføre et forprosjekt for å få nærmere avklaring av behov og løsninger. Det foreslås at Styringsgruppa for Byregionprogrammet setter ned ei arbeidsgruppe som gis i oppdrag å foreslå et konkret innovasjonsprosjekt for innbyggerdialog for Lillehammer og Gudbrandsdalen. I dette arbeidet skal det være god geografisk representasjon, representanter for lokalt næringsliv, i tillegg til fagpersoner innen kommunikasjon og næring. Arbeidsgruppa skal foreslå finansiering og søke støtte til arbeidet.

Kommunalt råd for deltidsinnbyggere

Med økende antall deltidsinnbyggere (hytteeiere, pendlere osv.) som følge av moderne bosetting, må deltidsinnbyggernes rettigheter og plikter på dagsorden. Det kan på sikt bety større endringer når det gjelder demokratiske rettigheter og statlige overføringer/rammetilskudd. I første omgang foreslås opprettelse av råd for deltidsinnbyggere i alle kommuner, eventuelt også fylkeskommunen. Selv om dette i dag ikke er en etablert praksis i norske kommuner, kan det henvises til at de allerede finnes i et 30-talls finske kommuner.

Kommunene er forskjellige og andelen deltidsinnbyggere er ulikt. Kommunene bør derfor stå relativt fritt i utforming og mandat for et slikt utvalg. Men på bakgrunn av drøftinger og anbefalinger i Byregionprogrammet, og for at det skal inngå i en felles Gudbrandsdalspraksis, foreslås følgende føringer:

- Det skal være et rådgivende organ
- Det skal bestå av deltidsinnbyggere, politikere og eventuelt andre lokale representanter (fra for eksempel grendelag)
- Representanter for deltidsinnbyggere velges gjennom et samarbeid med velforeningene i kommunen
- Rådmannen eller den han/hun bemyndiger, møter fra kommunens administrasjon.
- Kommunen dekker møteutgifter, og fører referater mv.

Forskning, utdanning og utvikling

I videre arbeid med Gudbrandsdalspraksis og samfunnsutvikling, vil satsinger der regionen har opplagte fortrinn og potensiale være viktig. Gudbrandsdalen er en særdeles interessant arena for å videreutvikle et sterkt forsknings-, utdannings-, formidlings- og utviklingsmiljø som arbeider med

lokal og regional analyse og utvikling av samfunn i fjellområder. Flere sentrale aktører har utvikling i fjellsamfunn som et hovedanliggende, såsom Høgskolen i Innlandet Lillehammer, Østlandsforskning, Norsk Institutt for Naturforskning, Kunnskapsparken Skåppå, konsulentmiljø som Norsk turistutvikling, Maihaugen og ikke minst, Norsk fjellsenter i Lom, for å nevne noen. En slik samling om utvikling i fjellsamfunn kan og vil skape et sterkt og for fjellregionene svært relevant kunnskaps- og kompetansemiljø. Dette er også en visjon som har vært en bærende idé i arbeidet med Byregionprogrammet. Et naturlig tyngdepunkt er Lillehammer og Gudbrandsdalen, men en slikt tanke kan også utvides til å omfatte fjellområdene i dagens Hedmark. Høgskolen i Innlandet sine campuser på Rena og på Evenstad har kunnskaps- og kompetansemiljø som vil styrke en slik satsing på fjell og fjellsamfunn som et spesialisert forsknings- og utviklingstema. Det har i mange sammenhenger blitt påpekt at den regionale kompetanse- og utviklingspolitikken har blitt dominert av fokus på Mjøsområdet. Med en slik satsing på fjellområder kan den regionale kompetanse- og utviklingspolitikken bli komplett og ha betydning i hele det nye storfylket.

Gudbrandsdalsting

Gudbrandsdalstinget etableres i samsvar med premisser lagt til grunn forut for samarbeidet i Byregionprogrammet, og i dette arbeidet. Mandat og organisering vurderes fortløpende. Regionreformen vil kunne medføre endringer i forutsetninger, herunder organisering av dagens regionråd.

Mandat

1. Gudbrandsdalstinget er et samarbeidsorgan for kommunene i Gudbrandsdalen og Lillehammer og politisk ledelse i fylkeskommunen.
2. Gudbrandsdalstinget etableres som samarbeidsfora/samarbeidsorganer uten vedtaksmyndighet som binder opp kommunene ressursmessig. Slike beslutninger tas i de enkelte kommunestyre.
3. Gudbrandsdalstinget er en politisk møteplass som skal samarbeide om samfunnsutviklingen i regionen Lillehammer og Gudbrandsdalen, på tvers av kommune- og regiongrenser.
4. Gudbrandsdalstinget skal fremme regionens interesser overfor regionale og nasjonale myndigheter.
5. Regionrådene inviteres til å gi innspill på saker som Gudbrandsdalstinget skal behandle.
6. Gudbrandsdalstinget skal styre regionens arbeid med moderne bosetting og Gudbrandsdalspraksis, i samsvar med vedtak i kommunestyrene/fylkesutvalg om oppfølging av Byregionprogrammet *By og fjell – moderne bosetting som grunnlag for utvikling og verdiskaping.*

Sammensetning og organisering

Gudbrandsdalstinget organiseres med to møter i året:

I Gudbrandsdalstinget med bred politisk representasjon

Alternativ 1: Samling av formannskapene

Alternativ 2: Samling av 2-3 representanter fra hvert formannskap/fylkesutvalg

II Ordførermøte

Antall formannskapsmedlemmer i de 12 kommunene er 82. Dette blir i tilfellet en svært stor forsamling. Styringsgruppa anbefaler derfor at representasjonen begrenses til 2-3 representanter for hvert formannskap.

Gudbrandsdalstingets ledere og nestledere velges blant ordførerne for ett år av gangen.

Fylkesmannen kan møte som observatør med talerett. Det samme gjelder kommunenes rådmenn og fylkesrådmannen.

Faglig og administrativ støtte – sekretariat

Samarbeid på tvers av etablerte grenser krever administrativ og faglig tilrettelegging og oppfølging. Følgende alternativer kan være aktuelle (i uprioritert rekkefølge):

1. Opprette en egen stilling som koordinator for samarbeidet i Gudbrandsdalen og Lillehammer
2. Legge oppgaven til administrasjonen/kontoret for ett av de tre eksisterende regionrådene
3. Etablere en ordning med sekretariat på omgang mellom dagens tre regioner
4. Videreføring av modellen som er utviklet i Byregionprogrammet – konsortieavtale mellom Lillehammer kommune, Østlandsforskning og Høgskolen i Lillehammer
5. Andre løsninger

Uavhengig av alternativene som er skisser over, kan det være aktuelt å knytte til seg Østlandsforskning og Høgskolen i Innlandet Lillehammer og andre som faglig støtte og samarbeidspart.

Fram til 30.9.2018, som er frist for rapportering og regnskap til departementet, anbefales å opprettholde prosjektorganisasjonen i Byregionprogrammet – så fremt partene ikke har funnet mer permanente løsninger innen den tid.

Økonomi

Statlig støtte i Byregionprogrammet går ut ved årsskifte, og vil ikke bli videreført. Samarbeid og felles satsing krever ressurser. Arbeidet med Gudbrandsdalspraksis og Gudbrandsdalsting er avhengig av ressurstilgang og prioritering hos partene.

Fullstendig rapport og regnskap skal leveres Kommunal og moderniseringsdepartementet innen 30.9.2018. Prosjektorganisasjonen er forpliktet til å delta på nasjonal nettverkssamling i mai 2018. Det er dermed en utfordring å finne dekning for påløpende kostnader og felles satsing framover - slik denne saken legger opp til. På Gudbrandsdalsmøte ble det framsatt forslag om prosentvis andel av regionale utviklingsmidler til videre samarbeid. Oppland fylkeskommune v/administrasjonen har i møte med Gjøvik- og Lillehammerregionen 10. november 2017 henvist til regionrådene.

Samarbeidet i Lillehammer og Gudbrandsdalen vil kreve ressurser, og/eller omdisponering av ressurser, både på kort og lang sikt. Anslag kostnader for 2018 er følgende:

Prosjektledelse – Lillehammer kommune	250.000
Faglige bidrag til igangsetting av tiltak	100.000
Deltagelse på nasjonal nettverkssamling	50.000
Informasjon/kommunikasjon	50.000
Andre kostnader	50.000
Sum	<u>500.000</u>

I mangel av mer permanente, langsiktige løsninger nå, foreslås at en søker finansiering for arbeidet i 2018 på denne måten:

- Gjenstående av Byregionprogrammets budsjetterte midler ved inngangen til 2018 ca kr. 150.000
- Anmodning til tre regionråd om å videreføre tilskudd til oppfølging av Byregionprogrammet, kr. 100.000 pr regionråd
- Arbeid med planstrategi og råd for deltidsinnbyggere inngår i ordinært arbeid og dekkes av den enkelte
- Arbeid med kommunikasjonsplattform/innbyggerdialog søkes finansiert utenom programmet
- Kostnadene for deltagelse på Gudbrandsdalstingets to møter dekkes av den enkelte kommune/øvrige parter
- Kostnader for deltagelse på nasjonal nettverkssamling dekkes av den enkelte deltager

Styringsgruppa for Byregionprogrammet setter opp mer detaljert budsjett for aktiviteten i 2018 når resultatene fra behandling i regionrådene foreligger.

Konklusjon

Som oppfølging av samarbeid og arbeid i Byregionprogrammet og med referanse til Gudbrandsdalsmøte 2017, foreslås Gudbrandsdalspraksis med fire hovedoverskrifter/hovedtema og oppstart med tre tiltak: planstrategi, en felles kommunikasjonsplattform/innbyggerdialog og råd for deltidsinnbyggere. I videre arbeid skal det særlig fokuseres på satsinger der regionen har opplagte fortrinn og potensiale, så som forskning, formidling og utvikling av fjellsamfunn. Gudbrandsdalstinget foreslås etablert med to møteplasser, et årlig møte mellom ordførerne og et årlig møte mellom representanter fra formannskapene og fylkesutvalget. For å opprettholde prosjektorganisasjonen og aktiviteten fram til rapport- og regnskapsfrist til departementet 30. september 2018, og i påvente av mer permanente løsninger, anmodes regionrådene om å øremerke midler til arbeidet også for 2018. Regionreformen vil kunne ha innvirkning på organisering og finansiering av samarbeidet på sikt.

Videre oppfølging og arbeid forutsetter likelydende vedtak hos alle som behandler denne saken. Det forutsettes at saken er ferdig behandlet hos alle innen utgangen av mars måned 2018.

Forslag til vedtak

..... Kommunestyre/Fylkesutvalget slutter seg til vurderinger og forslag slik de framgår av saken:

1. Igangsetting av arbeidet med en Gudbrandsdalspraksis under fire hovedoverskrifter: medvirkning/demokrati, tjenestetilbud, planlegging og åpne dører, og med følgende tre tiltak:
  - a. Samarbeid med de øvrige kommunene og fylkeskommunen i arbeidet med planstrategi for neste kommunestyreperiode.
  - b. Arbeide for å opprette en kommunikasjonsplattform/innbyggerdialog for hele regionen.

- c. Opprette/vurdere oppretting av kommunalt råd for deltidsinnbyggere, senest innen konstituering av nytt kommunestyre.
2. Etablere Gudbrandsdalsting med mandat slik det framgår av saken og følgende modell:
  - a. Gudbrandsdalsting/Gudbrandsdalsmøte - samling av 2-3 representanter fra hvert formannskap og fylkesutvalget
  - b. Gudbrandsdalsting/Ordførermøte – kommunenes ordførere og fylkesordfører - minst en gang i året
3. I videre arbeid med samfunnsutvikling/Gudbrandsdalspraksis bidra aktivt til utvikling der regionen har opplagte fortrinn og potensiale, så som forskning, utdanning og formidling for utvikling av fjellsamfunn.
4. Regionrådene i Nord-Gudbrandsdal, Midt-Gudbrandsdal og Lillehammerregionen anmodes om å bidra med tilskudd til videre arbeid i 2018, i påvente av mer permanente løsninger.